

Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи

**Впровадження ідей менторства (наставництва) в практику сучасного
закладу загальної середньої освіти**

магістр
(освітній ступінь)

Виконала:

здобувач м2 курсу, групи м22СР
спеціальності 231 Соціальна робота
освітньо-професійної програми
«Соціальна педагогіка»

Олена КОШЛЯК

Керівник: к. пед. н., доц.

Наталя ЗАХАРОВА

Рецензент: к. пед. н., доцент

Анастасія ПОПОВА

Бердянськ, 2022 р.

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МЕНТОРСТВО (наставництво) ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН.....	7
1.1. Генеза менторства як історичне явище.....	7
1.2. Менторство як інструмент розвитку кадрового потенціалу ЗЗСО.....	11
1.3. Сучасний вектор розвитку менторства в освіті.....	20
Висновки до I розділу.....	27
РОЗДІЛ II. МЕНТОРИНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	28
2.1. Самооцінювання готовності до менторства (наставництва).....	28
2.2. Програма професійного розвитку вчителів-початківців “Менторство в дії”.....	33
2.3. Аналіз впровадження менторської програми.....	41
Висновки до II розділу.....	48
Загальні висновки.....	49
Список використаних джерел.....	51
Додатки.....	54

ВСТУП

У сучасному світі проблема розвитку професійної компетентності педагогів набуває особливої актуальності. Сьогодення потребує педагогічних кадрів, які в повній мірі зможуть реалізувати державне замовлення щодо формування особистості нової формації, здатної до життя в суспільстві, якому необхідні компетентні та конкурентоспроможні громадяни, наголошується в Національній доктрині розвитку освіти в Україні, Національній програмі «Освіта», Концепції загальної середньої освіти, Законі України «Про повну загальну середню освіту».

Сучасна освіта потребує педагога-професіонала здатного з урахуванням соціальних умов, що змінюються, вибирати оптимальні варіанти освітнього процесу, створюючи власну педагогічну концепцію, використовувати сучасні інноваційні педагогічні технології, проявляти зацікавленість в удосконаленні своєї майстерності, постійному поповненню та розвитку softskills.

Компетентність фахівця об'єктивно набуває все більшої актуальності завдяки ускладненню і постійному розширенню соціального досвіду, сфери освітніх послуг, появі інноваційних технологій, зростаючому рівню запитів соціуму. Це потребує зміни пріоритетів у сфері освіти, теоретичної і методичної підготовки кадрів до реалізації компетентнісного підходу в системі вдосконалення професійної майстерності педагогів. Саме тому система кадрової політики повинна динамічно реагувати на нові тенденції, прогнозувати їх майбутнє і допомагати педагогу в його професійному зростанні.

У вересні 2017 року середня освіта в Україні почала докорінні зміни, втілення реформи «Нова українська школа» і найбільше ці зміни торкнулися вчителів та освітніх управлінців. Їх ролі суттєво змінилися. Модель педагога – транслятора вичерпала себе, на зміну їй приходить модель партнерства в закладах освіти, що успішно реалізується в багатьох країнах. Шкільні команди (вчителі та директор) тепер на основі демократичних цінностей спільно з іншими

учасниками освітнього процесу формують та реалізують стратегію розвитку школи на засадах педагогіки партнерства. Феномен партнерства, наставництва, менторства наблизить систему освіти України до нових якісних змін.

У сучасній педагогічній практиці все більшої ваги та поширення набуває наставництво – запровадження посади ментора для молодих фахівців (вчителів, керівників), супровід та підтримка у педагогічній діяльності з боку досвідченого працівника, зазначається в Законі України «Про повну загальну середню освіту», що змінює звичну систему функціонування закладів освіти. Відповідно до 23 статті даного Закону молоді вчителі протягом першого року роботи мають пройти педагогічну інтернатуру за підтримкою педагога-наставника [7].

Програма шкільного наставництва моделює вдосконалення професійних умінь, допомагає вчителям упровадити професійний розвиток у свою звичайну практику, а не сприймати підвищення кваліфікації як особливу подію, яка відбувається раз на рік як навчальний курс. Загальною метою ідеї менторства ва є позитивний вплив на викладання шляхом надання таких можливостей професійного розвитку вчителям та викладачам, які будуть спрямовані на покращення результатів навчання учнів, максималізацію рівня підготовки кадрового потенціалу.

Попри те, що формат таких відносин мав прихильників ще в античні часи, в освітньому менеджменті явище менторства з'явилося відносно недавно. Суть менторства (наставництва) полягає у двосторонній співпраці ментора, тобто більш досвідченого фахівця, і менті – молододосвідченої людини, що планує рухатися в аналогічному напрямі діяльності. Це особливий вид партнерства, який неформальною та інформальною освітою доповнює формальну та передбачає постійну комунікацію.

Аналіз наукової літератури дозволив встановити, що менторство та менторські програми досить поширені за кордоном. Менторство відіграє провідну роль у підготовці та становленні соціально компетентних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців.

Актуальність даної теми дослідження обумовлена сучасними вимогами переходу всіх ланок освіти на компетентнісно орієнтовану модель, спонукає до якісних змін у процесі безперервного професійного розвитку педагогів, які є компетентними, вмотивованими, діджиталізованими, здатними до професійної рефлексії, відкритими до змін та новацій Нової української школи.

Отже, постає завдання розробки та впровадження інноваційних форм педагогічного партнерства, менторства, заснованих на теоріях особистісно-професійного становлення, компетентнісного підходу. Проте в Україні менторство функціонує переважно формально, відсутні критерії визначення ролі та завдань ментора, офіційні менторські програми, єдина класифікація моделей менторської підтримки, не розглядаються такі питання і на рівні вищої освіти. Зазначена проблема потребує наукового обґрунтування, теоретико-методичного розвитку та реалізації на практиці ідей менторства.

Означені протиріччя зумовили вибір теми магістерського дослідження:
“Впровадження ідей менторства (наставництва) в практику сучасного закладу загальної середньої освіти”

Об’єкт – процес менторства як інструмент розвитку кадрового потенціалу в сучасному закладі загальної середньої освіти.

Предмет – соціально-педагогічні умови впровадження менторства в закладах освіти.

Мета – теоретично обґрунтувати та технологічно спроектувати програму розвитку кадрового потенціалу “Менторство в дії”.

Досягнення мети передбачає розв’язання наступних **завдань**:

1. Проаналізувати наукову літературу, досвід впровадження менторства в сучасній вітчизняній та закордонній практиці.
2. Розробити інструменти самооцінки готовності до наставництва, аналізу результативності впровадження менторської програми.
3. Розробити менторську програму “Менторство в дії” на засадах соціально-педагогічної технології.

4. Рекомендувати впровадження програми “Менторство в дії” в заклади освіти як основи шкільної моделі наставництва для вчителів-початківців.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз, систематизація, узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів з означеної проблеми, вивчення історичної та наукової літератури з теми дослідження;

- *емпіричні:* анкетування, тестування; метод SWOT-аналізу, тренінг, консультування, брейнстормінг, мозковий штурм; техніки бесіди, проблемних ситуацій, фідбеку.

База дослідження: КЗО “Середня загальноосвітня школа № 5” Дніпровської міської ради.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел, 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 60 сторінок. Із них основного тексту – 50 сторінок.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукової літератури, нормативних документів МОН України, історії розвитку наставництва показав, що сучасна освіта потребує педагога-професіонала, здатного, з урахуванням соціальних умов, що змінюються, обирати конструктивні варіанти організації педагогічного процесу, створюючи власну педагогічну концепцію, використовуючи сучасні інноваційні технології. За таких умов домінантою стає професійна компетентність педагога і система наставництва як ефективний шлях використання людського ресурсу для вирішення стратегічних завдань.

2. Встановлено, що різні аспекти проблеми менторства розкриті в наукових доробках вітчизняних та закордонних науковців, дослідженнях історичного й сучасного лексичного контенту, методичних доробках.

3. Зазначено, що модель педагога-транслятора вичерпала себе, на зміну їй приходить модель партнерства, наставництва, менторства, що наблизить систему освіти України до нових якісних змін.

3. Констатовано актуальність феномену менторства як важливого засобу професійного планування, організації, розвитку та досягнення професійних успіхів, підготовки та становлення соціально компетентних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців, що потребує розробки й впровадження доцільних менторських програм.

4. Визначено методичну потребу в розробці та впровадженні технології розвитку кадрового потенціалу “Менторство в дії” як системи сучасних, інструментів самооцінки, самоаналізу здатності до менторингу, формування сталих soft skills, практик роботи з молодими педагогами та здатну організувати шкільну модель наставництва для вчителів-початківців, покращити якість підготовки наставника, побудувати спроможності шкіл-моделей для підтримки модернізації шкільної освіти.

5. Доведено, що в ситуації, зумовленій об'єктивними потребами суспільства в модернізації системи освіти, перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та формуванні діагностичного інструментарію з вивчення впливу ментора на особистість майбутнього фахівця, ролі у його становленні з урахуванням функцій менторських відносин, досвіду менторів, рівня підготовки менторів, пошуку найбільш оптимальних та доцільних менторських програм для підготовки соціально компетентних та конкурентоспроможних майбутніх фахівців, їх розробленні та впровадженні в практику освіти України на засадах євроінтеграції.

Список використаної літератури

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 424 с
2. Бережна В. Підготовка майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності з використанням новітніх засобів навчання. Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук.праць. Сер.: Педагогіка та психологія, 2009. Вип. 468. С. 21–27
3. Бойченко М. А. Менторство як форма підтримки обдарованих і талановитих у країнах ЄС та США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 7. С. 3–9.
4. Виховання у Стародавній Греції: соціокультурний контекст : навч . посіб. для вищ . пед. навч . закл . / Петро Гусак, Людмила Гусак, Леся Мартіросян ; Східноєвроп . нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк : Вежа-Друк, 2016. — 199 с.
5. Гаврилів Н. Наставництво як інструмент сучасної освіти. *Гуманітарні та соціальні науки: матеріали I Міжнародної конференції молодих вчених HSS-2009*, 14–16 травня 2009 року, Львів, Україна. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 201–202.
6. Гавриш О. А., Довгань Л. Є., Крейдич І. М., Семенченко Н. В. Технології управління персоналом: монографія. К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2017. 528 с.
7. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 20.05.2022)
8. Кіщенко Ю. «Підготовка вчителя з центром у школі» – нова модель англійської системи підготовки педагогічних кадрів. *Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку : зб. статей до традиційної IV Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Миколаїв : МФ НаУКМА, 2002. С. 275–278.

9. Козлова О. Г., Гавриленко І. І. Маркетинг освітніх послуг: визначення основних положень при підготовці менеджерів освіти в умовах магістерської підготовки. Теорія та практика магістерської підготовки менеджерів освіти : монографія / за заг. ред. проф. О. Г. Козлової, проф. проф. М.О. Лазарєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. С.180.

10. Лазарєв М. О. Основні критерії професійного потенціалу сучасного менеджера в контексті теорії творчої самореалізації. Теорія та практика магістерської підготовки менеджерів освіти : монографія / за заг. ред. проф. О. Г. Козлової, проф. М.О. Лазарєва. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. С. 148 –172.

11. Манохіна І. В. Проблема професійної підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери у науковій літературі. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія.* 2015. № 1. С. 128–134.

12. Пастух Т. Планування роботи з молодими вчителями. *Завуч.* 2020. № 11-12. С. 22-28.

13. Положення про наставництво, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 465. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF> (дата звернення 20.05.2022)

14. Поліщук І. В. Менторство як передумова ефективного управління на державній службі. *Державна служба та публічна політика: проблеми і перспективи розвитку: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участі* (Київ, 27 трав. 2016 р.) / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, С. В. Загороднюка. Київ : НАДУ, 2016. С. 110–112.

15. Сбруєва А.А. Компетентності менеджера інноваційної діяльності у соціально-педагогічній сфері змін. Змістові інновації у магістерській підготовці соціальних педагогів : [колективна монографія] / [за заг. ред. А. А. Сбруєвої та О. М. Полякової]. Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. С. 261–281.

16. Сидорук І. Роль менторства у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2019. № 2. С. 283–289.

17. Трамбовецька Н. та ін. Ідеї. Натхнення. Рішення. Посібник для тренерів неформальної освіти. – посилання доступу: <http://insha-osvita.org/publications/trainers-handbook> – Інша освіта, Київ, 2015.

18. Шевченко А.Є., Кулін С.В., Настюк А.А. Становлення та розвиток князівської влади в Київській Русі в IX- на початку XII ст. Вінниця: ТОВ “ТВОРИ”, 2020. 468 с.

19. Цибизова Т.Ю. «Менторство» как элемент методики работы преподавателя в системе высшего профессионального образования / Т.Ю. Цибизова, О.М. Августан, Д.А. Сергеев, С.А. Марданов // Современные проблемы науки и образования. – 2017. – № 4. – С. 146.

20. Элиаде М. Мифы, сновидения, мистерии. М., 2004.- 427 с.